

Höga skatter utmanas av digitaliseringen

Dagens Industri den 17 maj 2017

Att Sverige har bland de starkaste offentliga finanserna i EU och att statskassan 2016 gick med överskott ska inte tas som intäkt för att höga skatter på arbete är oproblematiskt. Tillfälliga konjunkturer och minusränta kommer inte att bestå. Därtill har, sedan skattereformen på 1990-talet, mängder av ändringar gjorts som ökat komplexiteten i skattesystemet. S-MP-regeringen har i flera steg ytterligare förvärrat situationen. Sverige har återigen världens högsta marginalskatter och mer är på väg.

Problemet är att höga skatter redan på låga inkomster ger robotarna den största komparativa fördelen i hela västvärlden jämfört med mänsklig arbetskraft. Det svenska skattesystemet ger således en extra skjuts till den tekniska utveckling som gör att mänskligt arbete i allt högre grad ersätts av hård- eller mjukvara. Människor konkurrerar inte på lika villkor eftersom robotar varken betalar arbetsgivaravgifter eller höga marginalskatter.

Digitaliseringen innebär att enkla och kvalificerade tjänster kan automatiseras:

- Mjukvara utvecklas som kan ge medicinska diagnoser, exempelvis cancerdiagnoser, från IBM Watson.
- Banker utvecklar automatisk rådgivning för finansiella tjänster, 24/7. Helt robotiserade bankkontor testas nu ibland annat Denver.
- Amazon Go i Seattle prövar en teknik där butiksvor registreras på en smartphone, vilket minskar behovet av kassapersonal.

Utvecklingen är en del av ett brett systemskifte som pågått en längre tid. Ända sedan 1950-talet har forskare trott att löneandelen av BNP varit konstant, alltså att människors andel i ekonomin håller jämna steg med tillväxten. Men ny forskning (Karabarounis och Neiman 2014) visar att löneandelen sjunkit i de flesta industriländer sedan 1980.

I Sverige sammanföll nedgången med den tid då marginalskatterna ökade som mest under 1980-talet. Därefter bromsades fallet och löneandelen i Sverige stabiliserades på en ny lägre nivå. Drivkrafter bakom denna utveckling är teknikens växande möjligheter i kombination med kostnadsutvecklingen för anställd personal. En färsk forskningsrapport (Autor m fl 2017) finner att det inte är de genomsnittliga företagen som sänker löneandelen utan så kallade superföretag som har hög produktion trots få anställda, som Google och Amazon.

Automatiseringen kan förklara ungefär hälften av nedgången i löneandelen i de rika länderna enligt IMF:s senaste World Economic Outlook (april 2017).

Innebörden av detta är att robotarna är på väg att knuffa undan människan från ökningarna i välståndet och därmed skapa större inkomstskillnader. Ett närbesläktat problem för offentliga finanser är framväxten av plattformsbaserat arbete som gör det enkelt att köpa tjänster långt utanför landets

gränser, vilket är svårare för skattemyndigheter att kontrollera. I stort sett allt arbete som kan göras på en dator kan beställas med en knapptryckning inom eller utanför landets gränser.

För en välfärdsstat som Sverige är detta en utveckling som leder till allt större problem för välfärdens finansiering eftersom 60 procent av offentliga intäkter kommer från skatt på arbete. Samtidigt kan kapitalskatter inte höjas utan att Sveriges konkurrenskraft skadas.

Ökad robotisering av tjänster kan visserligen leda till ökad produktivitet, men det lär i mindre utsträckning komma hela befolkningen till del. Låglönesatsningar i kollektivavtalen löser inte problemet eftersom det är medelinkomstjobben som är utsatta för störst tryck.

Därtill höjer låglönesatsningarna trösklarna för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden.

Microsoftgrundaren Bill Gates talade nyligen om en "robotskatt" för att sakta ner strukturomvandlingen. Det är ett synnerligen dåligt förslag eftersom det är omöjligt att skilja på den del av den tekniska utvecklingen som underlättar arbete och den del som förstör arbete.

Receptet för Sverige är enklare: Det är dags för en skattereform som inte ger arbetande människor en fullt så brant uppförsbacke. Om skatt på arbete inte sänks kommer den teknologiska utvecklingen att driva fram ett allt kraftigare fall i löneandelen. En sådan reform är möjlig utan sänkta välfärdsambitioner genom ökade intäkter på andra skattebaser som inte leder till samma snedvridningar, exempelvis skatt på fastigheter, moms och avtrappade räntesubventioner.

Mårten Blix